

BEELDENROUTE OOTMARSUM

Ootmarsum, waarschijnlijk het oudste stadje in Twente, kent een rijke historie. Het werd waarschijnlijk in 126 na Christus door de Frankische koning / veldheer OTHMAR gesticht. Rond 700 werd er een houten kerkje gebouwd en in het jaar 1000 was Ootmarsum een van de grootste parochies in Twente. Het belang van Ootmarsum waar handel en nijverheid tot bloei waren gekomen, werd door de Bisschop van Utrecht onderkend en hij verleende de plaats omstreeks 1300 stadsrechten.

Ook bestuurlijk speelde Ootmarsum een belangrijke rol. Zo was er het bisschoppelijke meijerhof gevestigd en tegen het eind van de 18e eeuw woonde er de Drost van Twente in een kasteel even ten zuidoosten van de stad.

Omdat moderne ontwikkelingen, vaak gekoppeld aan de industrie zoals spoorlijn en waterweg, aan Ootmarsum voorbij gingen, kon vooral het oude stadscentrum met het eeuwenoude stratenpatroon in de oude stijl behouden blijven. Tal van eeuwenoude gebouwen, kronkelige smalle straatjes en pittoreske pleintjes zijn daarvan het tastbare bewijs. De rijke historie van het stadje komt ook tot uitdrukking in de vele tradities en gebruiken die tot op de dag van vandaag behouden zijn gebleven. Niet uit het oogpunt van toerisme maar omdat de Ootmarsummer het als zijn plicht beschouwt het erfgoed van zijn voorvaderen in ere te houden en aan het nageslacht door te geven. Vanaf nieuwjaar (rondgang van de Nachtwacht), via Pasen (het Vlöggehn), Pinksteren (de brooduitdeling) en de oogstfeesten (Siepelmarkten) tot aan Kerstmis (het midwinterhoornblazen) vormen die oude gebruiken als het ware een keten die zowel de tijd als de inwoners bindt.

De sculpturen die u op deze beeldenroute door Ootmarsum vindt, symboliseren de stadshistorie en in vele gevallen de daarmee verbonden traditie.

U treft hiernaast een plattegrond aan met cijfers die verwijzen naar de locatie en gelijktijdig het nummer zijn van de beschrijvende teksten.

We hopen dat de sculpturen door deze achtergrondinformatie voor u een tastbaar bewijs worden van een rijk verleden.

1.

Sculptuur " Siepelstad Ootmarsum in Sagenland Twente"

Met op de achtergrond de uit de 12e en 13e eeuw daterende R.K.Kerk -een Westfaalse hallenkerk-, ziet u een middeleeuwse jonkvrouw die u als gast van Ootmarsum een ui presenteert. Het Twentse woord voor ui is siepel en Ootmarsum stond vroeger bekend om zijn uitgebreide en uitstekende uienteelt, die een belangrijke bron van inkomsten vormde. De uien of siepels symboliseren in feite de vele facetten van de stadshistorie. De voorraad in de siepelmand geeft de oogst aan waaraan de jaarlijkse siepelmarkten hun naam ontleen. De jonkvrouw geeft echter ook symbolisch de vele sagen en legenden aan die in de middeleeuwen de ronde deden. Ze speelden zich voor een groot deel af rond het kasteel net even buiten de stad. Ooit (1270) gebouwd als Commanderie voor de ridderbroeders van de Duitse orde, maar sinds 1635 het domein van de Heren van Ootmarsum. De laatste hiervan, Sigismund van het Heiden Hompesch, die tevens Drost van Twente was, ontpopte zich als een tirannieke, onaangenaam heerschapp. Rond hem ontstonden verhalen die nu nog als sagen voortleven. Een pater die aan een boom werd gebonden, voorspelde de ondergang van het kasteel, een strenge rentmeester doolt nog steeds rond als een rood aardmanneltje, er schijnt een kist met kostbaarheden in de gedempte gracht te zijn begraven en toen de Drost ten grave werd gedragen, verdorden de bomen waarlangs de lijkstoet trok.

Gegevens sculptuur : Het beeld werd vervaardigd door de Belgische kunstenaar Dirk de Keizer uit Gent. De onthulling vond plaats op 16 mei 1995 en werd door de VVV Ootmarsum aan de Ootmarsumse gemeenschap geschonken.

Toevoegen : sculptuur carnavalsbok

Toevoegen : waterpartij met bronzen sculpturen

2.

Sculptuur "De Poaskearls"

Ootmarsum kent een indrukwekkende paastraditie waarvan de oorsprong onbekend is, maar zeker tot een zeer ver verleden terug te voeren is. Centraal bij deze paasgebruiken staande 'Poaskearls', acht jongemannen, katholiek, inwoner van Ootmarsum en vrijgezel. Ze beginnen zes weken voor Pasen met de organisatie waarbij alles volgens een vast, eeuwenoud ritueel verloopt. Het hoogtepunt is het feitelijke Paasfeest, waarbij de Paoskearls in een rondgang rond de Wehme en het Vlöggenl voorgeaan. Een groot deel van de inwoners van Ootmarsum neemt hieraan deel en loopt in een lange menselijke keten door de kronkelige straatjes van het stadcentrum. Onderwijl worden twee oude paasliederen gezongen : 'Chistus is opgestanden' en 'Alleluja'. Een paasvuur bekroont de festiviteiten en kondigt tevens de naderende lente aan.

Gegevens skulptuur : Het beeld werd vervaardigd door de beeldhouwster Kiny Coppinga en werd op 18 maart 1989 onthuld door de Poaskearls. Het werd aan de gemeenschap van Ootmarsum aangeboden door de jubilerende Twentse Damastfabriek.

5.

Sculptuur "Alleen"

In een grensoverschrijdend project zijn 12 sculpturen in het Euregiogebied geplaatst en geschonken door de eigenaar van de Bösenberg cementfabriek in Ahlen. 12 nederlandse en duitse kunstenaars kregen de opdracht van een massieve blokken van jura marmer, uit eigen groeve, een kunstwerk te vervaardigen. Het kunstwerk in Ootmarsum heeft als titel 'Single'. De kunstenaar geeft daarmee wellicht de aard van de Twentenaar aan, in zichzelf gekeerd, nadenkend en niet direct op de voorgrond tredend.

Gegevens sculptuur : Deze sculptuur is vervaardigd door Herbert Daubenspeck uit Emsdetten en werd op 29 augustus 1997 onthuld in het bijzijn van de Ootmarsumse schooljeugd, door wethouder H. van Zuilekom. Op de voet van de sculptuur een overzicht van de locaties van de overige 11 beelden.

Toevoegen sculptuur De Kunstschilder

6.

Sculptuur " 't kwam wa good "

Het beeld is geplaatst ter herinnering aan en als waardering voor het werk dat de zusters en lekenleidsters hebben verricht ten behoeve van de kansarme jeugd. Van 1855 tot 1983 hebben de zusters van Onze Lieve Vrouw van Amersfoort zich voor de opvang en opvoeding van de jeugd ingezet. Dit alles in het gebouw direct rechts naast het beeld , waarin het Radboud-Internaat was gevestigd. De zuster draagt een klein kind op haar arm : symbolisch voor de opvang. Tegelijkertijd leidt zij een groter kind de maatschappij in : begeleiding na opvoeding.

Gegevens sculptuur. Het beeld werd op initiatief van de Ben Morshuis Stichting gemaakt door de kunstenaar Berend Seiger en geschonken door de Stichting tot Steun Antonio Radboud aan de gemeenschap Ootmarsum. De onthulling vond plaats op 19 mei 2000 door de stichtingsvoorzitter Th.Hampsink.

4.

Sculptuur "De midwinterhoornblazer"

Vanaf de eerste zondag in de advent, ruim drie weken voor Kerstmis tot en met Driekoningen (6 januari) klinken over het soms hardbevoren Twentse landschap de melancholieke tonen van de midwinterhoorn. Op deze wijze wordt de geboorte van het Christuskind aangekondigd. Het christelijke gebruik is van heidense oorsprong en diende toen om de weerwolven, demonen en boze geesten af te weren. Na 700 werd het gebruik gekerstend. Voor het maken van een midwinterhoorn neemt men altijd een kromme boomstam die in twee helften wordt gezaagd en uitgehold. Met wilgentakken worden de helften op elkaar gebonden. Jong en oud blaast in Twente op de midwinterhoorn en het is indrukwekkend de klanken van boerderij tot boerderij te horen gaan. Het was tevens een communicatiemiddel ten tijde van de Drost van Twente die de R.K. diensten verbood. Het waarschuwend geluid van de hoorn was sneller dan de paarden van de Drost!

Gegevens sculptuur : Ter gelegenheid van de vernieuwing van Hotel De Wiemsel werd het beeld aan Ootmarsum geschonken op 30 november 1993 door mevr. B.v.d.Maas-Geerdink. De sculptuur is vervaardigd door Mevr. Kip-Ruiter uit Oldenzaal.

10.

Sculptuur Johannes de Evangelist.

In het Grieks is een evangelist een overbrenger van de goede boodschap. Als schrijvers van het evangelie zijn vooral bekend Mattheus, Marcus, Lucas en Johannes. Elk van de vier evangelisten worden in de kunst door een eigen symbool begeleid. Bij Johannes is dit de adelaar die hij op zijn hoofd draagt. Deze sculptuur heeft geen directe band met de Ootmarsumse traditie. Dat de keuze van de gemeentelijke commissie viel op deze sculptuur heeft te maken gehad met het diepgewortelde geloof van de Twentenaar. Dit komt nog steeds tot uiting in tal van oude gebruiken zoals de brooduitdeling op de Ageler es. Aan de armen van Ootmarsum werden broden uitgedeeld door de 13 oorspronkelijke boeren uit Agelo. Om gespaard te blijven voor een natuurramp die hun voorvaders in 1737 had getroffen beloofde men elke maandag na beloken Pasen broden uit te delen aan de armen.

Gegevens sculptuur : het beeld werd door de gemeente Ootmarsum gekocht ter gelegenheid van de herinrichting van de Ganzenmarkt en omgeving. Het werd vervaardigd door de Amsterdamse kunstenaar Fioen Blaisse en 15 november 1993 door burgemeester Verbeeten onthuld.

9.

Sculptuur De Nachtwacht van Ootmarsum

Vanaf het moment dat Ootmarsum een vestingstadje werd, rond 1400, was er een nachtwaker of nachtwacht in gemeentelijke dienst. Deze moest er onder andere op toezien dat de stadspoorten 's nachts goed gesloten werden, dat onbevoegden niet de stad binnenkwamen en dat het inbrekersgilde zijn ambacht niet kon uitoefenen. Bij brand moest de nachtwacht alarm slaan en de burgerij mobiliseren om gezamenlijk de brand te blussen. Later behoorde ook het opsteken van de (13) stadslantaarns tot de taken van de nachtwacht. In 1917 besloot de gemeente het beroep van nachtwacht af te schaffen er was immers politie en brandweer. Er werd echter tevens besloten de rondgang van de nachtwacht op oudejaarsavond als oud gebruik te handhaven. En zo doet tot op de dag van vandaag de nachtwacht van Ootmarsum elk jaar nog steeds zijn ronde in de nacht van 31 december op 1 januari. Op 13 plaatsen wordt het lied 'Komt burgers komt' gezongen en vele burgers begeleiden de nachtwacht op zijn tocht.

Gegevens sculptuur : Het beeld werd door het nieuwe reclamebureau Schulten & Okkinga geschonken aan Ootmarsum. Op 13 juni 1987 werd het door de huidige nachtwacht, Ben Morshuis, onthuld. Het beeld werd vervaardigd door de beeldhouwer Peter Erfte-meijer uit Amsterdam.

8.

Sculptuur Tijn Uilenspiegel

Tijl Uilenspiegel speelt in vele volksverhalen een prominente rol. Hij haalde doldrieste streken uit en de komische heldendaden werden vastgelegd in een Nederduits volksboek in de 15e eeuw. Sindsdien zijn de verhalen bij vele gelegenheden verteld. Tot op de dag van vandaag is Tijl Uilenspiegel een bekende volksfiguur. Hij dreef de spot met de geleerdheid en het gezag. De uil op zijn schouder geeft dit aan. De spiegel wordt eenieder voorgehouden waardoor men door zelfspot de weg terugvindt naar de betrekkelijkheid van ons bestaan.

Gegevens skulptuur : vervaardigd door de Belgische kunstenaar Dirk de Keizer en geplaatst naar aanleiding van de opening van de galerie Chez Moi in 1995.

Toevoegen : sculptuur zittende vrouw

7.

Sculptuur   Het Twentse Ros

Het Twentse Ros als regiosymbool is overgewaaid vanuit het Duitse grensgebied. Het symbool sierde in de oudheid de nokken van vele boerenhoeven en er werd verondersteld dat er een soort bescherming van uit ging. Het Ros staat ook volgens velen voor de wilskracht van de Twentenaar.

Gegevens sculptuur : het beeld werd op 12 mei 1996 onthuld door de Commisaris van de Koningin in Overijssel, J.Hendrikx, ter gelegenheid van de opening van de uitbreiding van de galerie van kunstenaar Ton Schulten. Het beeld is vervaardigd door André Durieux uit Frankrijk.

3.

Sculptuur   Sjalotje

Een vrouwtje op het land bij de oogst van uien. De uienteelt was vroeger een belangrijke bron van inkomsten in en om Ootmarsum. De ui heet in het dialect 'Siepel'. De jaarlijkse oogstmarkten worden dan ook 'Siepelmarkten' genoemd. De carnavalsvereniging 'De Othmarridders' voert ook in haar wapen een siepel als stadssymbool. Bij het 33-jarig bestaan van de carnavalsvereniging werd deze sculptuur geschonken aan de gemeenschap.

Gegevens sculptuur : vervaardigd door de Oldenzaalse kunstenaar Berend Seiger en geschonken door de Carnavalsvereniging De Othmarridders en onthuld door de Stadsprins Jurgen I samen met Burgemeester J.Verbeeten in februari 1996.

11.

Sculpturen   De Witte Wieven.

In het Twenteland Sagenland doen vele verhalen over de Witte Wieven de ronde. De spookachtige gedaanten die bij nacht en nevel mensen aan het schrikken maakten en steeds op onverwachte plekken opdoken.

Vele honderden verhalen zijn opgetekend over de weerwolven, de witte wieven en heksen. Vele vreemde gebeurtenissen in de directe omgeving of familiekring werden toegeschreven aan deze duivelse krachten. Tijdens lange winteravonden werden ze bij het schijnsel van het open haardvuur van generatie op generatie, doorverteld.

Gegevens skulptuur : vervaardigd door Angeliene de Jong, Almelo. Aangekocht door de gemeente Ootmarsum in het kader van Twenteland Sagenland en naar aanleiding

van een expositie tijdens de kunstmarkt Ootmarsum in 1995 door wethouder H.van Zuilekom.

12.

Sculpturen “ VAN OUD NAAR NIEUW “

Twee sculpturen die het oude en het nieuwe symboliseren, het verleden en de toekomst van Ootmarsum. Het verleden is te vinden in de bronzen kop van Koning Othmar, de naam waaraan Ootmarsum zijn naam dankt. Daarop enkele karakteristieke kenmerken van Ootmarsum. Tegenover hem ligt een ei als symbool van de toekomst.

Gegevens sculpturen : De beelden zijn vervaardigd door Bolink & Koopman uit Enschede. De gemeente heeft deze kunstwerken aangekocht in het streven de kunst ook in de buitenwijken te brengen. De kunstwerken werden op 20 november 1998 onthuld door de Overijsselse Gedeputeerde Kristen en wethouder H.van Zuilekom, in het bijzijn van de Ootmarsumse schooljeugd.

13.

Sculpturen Beeldentuin Elle & Lui

Overige toeristische informatie over Ootmarsum is verkrijgbaar bij de **VVV, Markt 9, 7631 BW Ootmarsum.Tel.0541-292183**

Routebeschrijving

1.

We starten onze rondwandeling op het Kerkplein en zien direct op de hoek van het gazon de sculptuur "**Twenteland-Sagenland**".

Toevoegen :

Sculptuur : Carnavalsbok

Toevoegen : Waterpartij met bronzen sculpturen

2.

We wandelen naar de hoofdingang van de R.K.Kerk van de H.H. Simon en Judas. Hier treffen we een bronzen sculptuur '**De Poaskearls**' aan, op een leistenen voet.

3.

We lopen nu rechts langs de kerk , gaan het trapje af en lopen het kleinste straatje van Ootmarsum in, "De Wehmestraat" Hier ziet u de sculptuur "**Sjalotje**" .

4. We gaan linksaf en direct weer rechtsaf richting Oostwal, maar gaan na het eerste huis direct linksaf de Walstraat in, langs de put rechtdoor naar een fraai vakwerkhuis

waarin het onderwijsmuseum Educatorium is gevestigd. Lopen we links om het gebouw heen dan treffen we een sculptuur van een **Midwinterhoornblazer** aan.

5. Lopen we rechtdoor richting Kerkplein dan zien we voor het " Poorten Frederikshuis" - de bibliotheek- een wit jura-marmeren sculptuur met de titel "**Alleen**".

Toevoegen : sculptuur de Kunstschilder

6. We gaan rechtsaf het Kerkplein op en direct weer rechts de Kloosterstraat in. Halverwege treft u een bronzen sculptuur met als titel " **'t kwam wa good** ".

7. We volgen de Kloosterstraat en lopen de Gasthuisstraat in. In dit straatje dat op de Markt uitkomt, vinden we een markant Twents symbool : **het Twentse Ros**.

8. We gaan rechts af via de Markt, de Marktstraat in. Hier zien we naast Galerie Chez Moi de vrolijke **Tijl Uylenspiegel**.

Toevoegen : sculptuur zittende vrouw

9. We lopen iets verder de Marktstraat in en gaan linksaf de Kapelstraat in. We volgen dit straatje tot de afslag links en zien onder de lindebomen een fraaie sculptuur van **de Nachtwacht van Ootmarsum**.

10. We lopen de Grotestraat in, gaan linksaf de Dwarsstraat in en direct weer rechts. Tegenover de NH Kerk, aan het eind van dit straatje met de eigenaardige naam " 't Pläske ", treffen we een abstracte sculptuur "**Johannes de Evangelist** " aan.

11. In het stadspark "Engels'Tuin" treft u drie sculpturen aan van de **Witte Wieven**. U loopt staande met de rug naar de kerk, links de Ganzenmarkt uit, gaat linksaf de Grotestraat in en rechtsaf de Westwal in. Na Hotel Jolanda volgt u links het wandelpad.

12. Sculpturen "**Van oud naar Nieuw**" vindt u in de buitenwijk van Ootmarsum. U volgt vanuit Engels'Tuin de Almelosestraat, volgt de Oldenzaalsestraat tot aan de kruising Stobbenkamp-Paltestraat, gaat hier linksaf en volgt vervolgens rechtsaf het Oldenzaalsvoetpad tot het eind en volgt links de Alleeweg. Aan het eind van deze weg op de kruising met de Bernard Vinckestraat treft u de sculpturen aan.

Als afsluiting van de beeldenroute kunt u een bezoekje brengen aan de galerieën die Ootmarsum rijk is : U vindt er fraaie exposities.